

ŘEDITELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÝCH STÁTNÍCH DRAH A VILA PRO VYŠŠÍ ÚŘEDNÍKY, 1928 - 1932

(nyní Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje, Ulrichovo náměstí 810 a Mánesova 855)

Urbanistický prostor Ulrichova náměstí upravil J. Gočár v r. 1925. Všechny budovy náměstí byly navrženy jako čtyřpatrové, nároží u hlavní třídy se věžovitě zvyšují o dvě patra. Tvoří tak vstupní motivy náměstí. Budovu pro státní dráhy architekt navrhl jako dvě čtyřpatrové ochozové haly kolmé k základnímu severnímu třípatrovému traktu a spojovacímu jižnímu čtyřpatrovému traktu. Budova svými charakteristickými rysy asociuje architekturu rychlíkových vozů (výrazně horizontální pojetí průčelí s pravidelným rytmem oken připomíná expres, jenž jakoby právě zastavil v železniční stanici; narážka je patrná i v ochozových halách, odkud se do kanceláří vstupuje jako do vlakových kupé). Nad hlavním vchodem se nachází kamenný figurální reliéf Alegorie práce, obchodu a dopravy od sochaře Bedřicha Stefana. Ve sloupovém vestibulu, ze kterého se schodiště vstupuje do ochozových hal s vrchním osvětlením a k výtahu - paternosteru (další vznikl v levé části v letech 1962–1963, dodnes funkční), se nachází vitrážová stěna s motivy dopravy a železnice od malíře Josefa Kaplického.

9

OKRESNÍ A FINANČNÍ ÚŘADY, 1935 - 1936

(nyní Magistrát města Hradec Králové, Československé armády 408)

Administrativní budova byla postavena na stavebním pozemku vzniklém demolicí a rozvezením severního bastionu velké hradecké pevnosti z let 1766-1789. Budova prezentuje vyspělou racionální meziválečnou funkcionalistickou architekturu. Objekt na půdorysu písmene H sestává ze dvou paralelních čtyřpodlažních budov propojených hmotově vylehčeným, o patro nižším křídlem, se slavnostní bránou v ose se dvěma vertikálními sloupy probíhajícími skrze výšku všech pater a podpírajícími subtílní desku překladu. V parteru brány se nachází pískovcový reliéf

státního znaku od sochaře Vincence Makovského. Vnitřní stěny a strop brány je obložen zelenošedým keramickým obkladem.

10

ŠIMKOVY SADY, 1932 - 1935

(původně Herrmannovy sady, později Sady pionýrů)

Sady byly založeny v pevnostní záplavové kotlině Piletického potoka. Prvky bývalé pevnosti jsou v sadech zakomponovány dodnes. Jedná se zvláště o špiči ravelinu IX. včetně jeho příkopu, tělesa kryté cesty a svahu koliště. Od r. 1990 nesou sady jméno Karla Šimka, který padl v protinacistickém odboji několik dní před koncem 2. sv. války a jehož pomník se nachází v těsné blízkosti parku. Sady prošly v letech 2012 – 2013 revitalizací.

11

MALŠOVICKÝ MOST PŘES ORLICI, 1925

Funkcionalistický železobetonový obloukový most s mezilehlou mostovkou byl postaven na staré cestě do Malšovic podle návrhu stavitele K. Herzána. Mostní konstrukci o jednom poli tvoří pár železobetonových oblouků, které částečně pronikají mostovku,

o délce přemostění 43,2 m, zavěšenou na železobetonových obdélných táhlech a postranní lávky pro pěší na trojúhelníkových železobetonových konzolách. J. Gočár navrhl architektonickou podobu mostu. Most dokládá souznění architekta a konstrukčního inženýra v oblíbené železobetonu. Most prošel v roce 1993 kompletní rekonstrukcí.

12

TYRŠŮV MOST PŘES LABE, 1932 - 1933

Funkcionalistický železobetonový obloukový most. Mostní konstrukci o délce přemostění 49,55 m, tvoří dva hlavní paralelní oblouky o rozpětí 40 m, které podpírají prostřednictvím svislých podpěr – desek mírně klenutou mostovku. Krátké mostní pole na pravém břehu nad tzv. náplavkou tvoří rovná deska o stejném průřezu. V 90. letech proběhla obnova mostu, při které byla doplněna také nová válcová osvětlovací tělesa a vyměněno původní zábradlí.

13

SCHODIŠTĚ U KOSTELA NANEBEVZETÍ PANNY MARIE (GOČÁROVO SCHODIŠTĚ), 1909 - 1910

Schodiště u kostela Nanebevzetí Panny Marie komunikačně propojující Velké náměstí s ulicí Komenského. Vrcholovou partii schodiště od spodního rovného úseku se dvěma odpočívadly odlišuje čtvercová podesta, na níž se trasa zalamuje vlevo kratším sektorem a podél vysoké stěny, členěné svislým rastroem hranolových žebér a obdélných průduchů, stoupá až k závěru kostela. Průhled uličkou, vedoucí ke schodišti z náměstí, zahradila kulisa s vykrojeným obloukem, v jehož středu je na železných prutech zavěšen kovový geometrický lampión.

PŘEHLED DALŠÍCH REALIZOVANÝCH STAVEB ARCHITEKTA JOSEFA GOČÁRA V HRADCI KRÁLOVÉ:

14 ČINŽOVNÍ DŮM S OBCHODY, 1904

z

Průčelí domu bylo, ve třicátých letech 20. století zcela přestavěno. Dnes činžovní dům s obchodem.

15 ČINŽOVNÍ DOMY, 1904 – 1905

(Bratři Čapků 349 (dům stavitele Černého), 407)

Dva domy se sgrafitovou dekorací.

16 ADMINISTRATIVNÍ A OBYTNÁ BUDOVA POJIŠŤOVNY ADRIATICA DI SICURTÀ, 1927 – 1928

(Ulrichovo náměstí 761)

Gočár navrhl jen koncepci průčelí; autorem návrhu průčelí včetně interiéru byl Bohumír Kozák. Objekt má obchodně-obytňou náplň. Fasáda byla obnovena v roce 2018.

17 ADMINISTRATIVNÍ A OBYTNÁ BUDOVA POJIŠŤOVNY PHÖENIX, 1927 – 1928

(Ulrichovo náměstí 762)

Gočár navrhl jen koncepci průčelí. Autorem návrhu průčelí, vnitřní dispozice a zařízení byl patrně Friedrich Ehrmann. Dům má obchodně-obytňou náplň. Fasáda byla obnovena v roce 2019.

18 NÁJEMNÍ DŮM ING. JIŘÍHO ČERYCHA, 1934

(Ulrichovo náměstí 854)

Využití domu je smíšené, obchodně-obytňé.

19 ČERPACÍ STANICE FIRMY FANTO

V letech 1934 – 1942 se architekt J. Gočár také zabýval projektováním čerpacích stanic. Podle části literatury je mu připisována, dnes již nefunkční, benzínová pumpa v Hradci Králové – Plotištích v Koutníkově ulici.

VYDEJTE SE NA PROCHÁZKU PO KRÁLOVÉHRADSKÉ MODERNÍ ARCHITEKTUŘE

Nejzajímavější stavby a urbanistické řešení města nejlépe poznáte na procházkovém okruhu stříbrné barvy, který trvá vycházkovou chůzí dvě hodiny. První z jedenácti stojanů naleznete před budovou Kotěrova Muzea východních Čech. www.hradeckralove.org/prochazky

Královéhradecký architektonický manuál v unikátní online databázi dokumentuje moderní architekturu, známé stavby i dosud neobjevené a skryté klenoty, architektky, stavitele a cená veřejná prostranství a parky. www.kam.hradcekrálové.cz

Přehled stěžejních architektonických děl Josefa Gočára v Královéhradeckém a Pardubickém kraji naleznete na www.fenomengocar.cz

Vydáno při příležitosti
Dnů evropského
dědictví 2020

Vydalo: Statutární město Hradec Králové,
Odbor kultury, sportu a cestovního ruchu
Magistrátu města Hradec Králové v roce 2020,
Československé armády 408,
502 00 Hradec Králové
www.hradeckralove.org

Texty: Odbor památkové péče Magistrátu
města Hradec Králové
Foto: foto archiv města, Jiří Zikmund č. 8.13
Tisk: Garamon s.r.o.,
Design, sazba: FiftyFifty kreativní agentura s.r.o.,

Vydáno při příležitosti
Dnů evropského dědictví 2020
na téma Památky a vzdělávání

Procházka nejen po Gočárových školách

www.hradeckralove.org

JOSEF GOČÁR architekt, urbanista, publicista, profesor

*13. 3. 1880, Semín u Přelouče + 10. 9. 1945, Jičín

Profesor Akademie výtvarných umění Josef Gočár (1880 – 1945) patří k našim nejvýznamnějším architektům. Jedna z jeho prvních realizací, za kterou jsou považována secesní průčelí činžovních domů v Hradci Králové, jako by předznamenávala jeho budoucí dlouhodobé působení v Hradci Králové. Josef Gočár je nejenom autorem regulačního plánu města Hradec Králové, ale je současně autorem významných staveb, které vize regulačního plánu postupně naplňovaly a vytvořily moderní veřejný prostor rozvíjejícího se města (Ulrichovo náměstí, zástavba na pravém břehu Labe...). Kompoziční uspořádání areálu Sboru kněze Ambrože Československé církve husitské, který tvoří budova biskupství, fary, kolumbárium, věž a kostel, nejenom respektuje zásady regulačního plánu, ale je i dokladem jednoty mezi urbanismem a architekturou. Stavby školského areálu (mateřská, obecná, měšťanská a reálka) na pravém břehu řeky Labe jsou souborem architektonicky vynikajících moderních budov symbolizující vize představitelů města o budoucnosti města ve vzdělané mladé generaci. Drobná mateřská škola pro 100 dětí, která tvoří kompoziční osu školského areálu, je důležitým mezníkem v architektonické tvorbě Josefa Gočára vyvíjející se od secese, kubismu, cihelné české architektonické moderny až k funkcionalistickým a konstruktivistickým stavbám. Dílo Josefa Gočára a dalších architektů (Jan Kotěra, Otakar Liska, bratři Rejchlové a další) vytvořilo z města Hradce Králové učebnici architektury pod širým nebem, která získává trvalou pozornost již od první republiky a to i v zahraničí. Ve stínu architektonických stylů zůstává skryta konstrukční stránka staveb, proto již není tak zdůrazňováno známo, že nejenom stavby Josefa Gočára v Hradci Králové jsou i přehlídkou bouřlivého pokroku stavitelství v 1. pol. 20. stol.

1 STÁTNÍ ODBORNÁ ŠKOLA KOŽELUŽSKÁ S OBYTNÝM DOMEKEM ŘEDITELE, 1923 – 1924

(nyní Střední průmyslová škola, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hradec Králové, Hradecká 647)

Areál školy obsahoval školní budovu, cvičnou koželužnu a samostatný dům ředitele. Budova školy je postavena ve stylu české architektonické moderny, kombinující režné cihelné zdivo s převážujícím vertikálním členěním a tvrdou kontrastující omítkou. Železobetonovou konstrukci objektu v exteriéru vertikálně ukončuje vyložená římsa na výrazných konsolových podložkách. Výrazným prvkem je nárožní věž, schodiště skrývající v horní části betonový rezervoař na vodu a geometrický vzor z pilířů a říms zakrývající okenní pás nad hlavním vchodem. Autorem soch koželuha a jircháře z roku 1930 umístěných u hlavního vchodu je sochař Josef Škoda.

RAŠÍNOVO STÁTNÍ GYMNÁZIUM (RAŠÍNOVO STÁTNÍ ČESKOSLOVENSKÉ GYMNÁZIUM) S OBYTNOU VILOU ŘEDITELE, 1925 - 1927

(nyní Gymnázium J. K. Tyla (po rekonstrukci), Tylovo nábřeží 682)

Budova je postavena ve stylu české architektonické moderny, kombinující režné cihelné zdivo s převážujícím vertikálním členěním a tvrdou kontrastující omítkou. Provoz budovy je rozvržen do dvou křídel, která svírají pravý úhel, čímž Gočár uplatnil ve své době nejmodernější zásady typologie školních budov a oddělil tak čistý a špinavý provoz. Objekt doplňují dvě umělecká díla - na pylonu v centru nástupního prostoru je bronzová socha Jana Štursy Vítěz a před nábrežním křídlem budovy reliéf se státním znakem od Otto Gutfreunda. V interiéru se zachovalo i několik autentických kusů nábytku. Areál tvoří mimo oplocení i tělocvična s obloukovou střechou a samostatně stojící dvoupodlažní vila ředitele (č.p. 683), v interiéru s centrální obytnou dvoupodlažní halou. Budova prošla v roce 2013 rozsáhlou obnovou.

3 MASARYKOVY OBECNÉ A MĚŠŤANSKÉ ŠKOLY, 1926 - 1928

(nyní Základní škola a Mateřská škola Josefa Gočára, V Lipkách 690 a Základní škola Hučák, V Lipkách 692)

Budova byla postavena jako součást areálu škol na půdorysném tvaru písmene U. Doplňuje a rozvíjí komplex gymnázia. Její protější budova (Základní škola Zálabí), symetrická podle podélné osy areálu škol procházející mateřskou školou, byla postavena až po 2. sv. válce. Tříkřídlová dvoupatrová budova je postavena ve stylu české architektonické moderny, kombinující režné cihelné zdivo a tvrdou kontrastující omítku, oproti sousední budově gymnázia již ve velmi střídmdém funkcionalistickém členění. Hlavním prvkem jsou horizontální sdružená okna. Střechy stavby jsou ploché, dříve využívané k hodinám tělocviku nebo jako sluneční lázně pro žactvo.

Budova byla postavena na základě nejmodernějších požadavků na školní provoz – je zde patrné přísné zónování dle účelu.

4 MATEŘSKÁ ŠKOLA, 1927 - 1928

(nyní Školní jídelna Základní školy a Mateřské školy Josefa Gočára, Tylovo nábřeží 691)

Mateřskou školu v areálu Masarykových škol navrhl Josef Gočár jako první stavbu svého závěrečného období architektonické tvorby v Hradci Králové – funkcionalismu. Lze ji pokládat za opomíjený architektonický „šperk“ tvořící osu areálu škol. Od okolních školních budov se jako jediná liší. Jako materiálu není použito režných cihel, ale železobeton s bílou fasádou. Do vnitřního prostoru polouzavřeného bloku škol se otevírá do „všech“ stran otevřenou terasou. Stavbu prodchnutou nautickou symbolikou završoval, jako lucerna přímořského majáku, kovový koš komína centrální kotelny, vyrůstající vysoko nad horizont rovné střechy školy. Změna funkčního využití školky na školní jídelnu z roku 1985 (návrh V. Rohlíčka) si vyžádala značné stavební zásahy v interiéru i exteriéru stavby, včetně demolice komína.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ZÁLABÍ, 1956 - 1959

(nyní Základní škola a Mateřská škola Josefa Gočára, Tylovo nábřeží 1139, 1140)

Budova tvoří druhou část Gočárova konceptu areálu Obecných a měšťanských škol. Byla postavena podle návrhu architekta Václava Rohlíčka, který citlivě respektoval Gočárův urbanistický záměr a architektonický výraz celého areálu. Škola se přikloněním ke kvalitní předválečné architektuře šťastně vymkla z tehdejších architektonických tendencí. Výraz uličního průčelí tříkřídlové dvoupatrové budovy je založen opět na kontrastu režného zdiva a tvrdých omítek říms, meziokenních pilířů a portiku.

6 SBOR KNĚZE AMBROŽE, 1926 - 1929

(Ambrožova 728 a 729)

Sbor kněze Ambrože je další vynikající stavbou J. Gočára. Podle jeho projektu byl, současně s výstavbou školského areálu na pravé straně Labské kotliny, vybudován pro Církev československou husitskou kostel s 30 m vysokou bílou hranolovou věží. Soustava objektů v konstruktivistickém slohu stojí na trojúhelníkovém pozemku, ohraničeném zdí. Mezi dvěma jednopatrovými budovami je hlavní vstup s průhledem na atrium a věž kostela. Ochoz kolem atria tvoří kolumbárium, které spojuje všechny stavby v jeden celek. Konstrukce staveb jsou betonové, na fasádách se režné zdivo střídá s bílými omítkami.

Tip: Při prohlídce interiéru shlédněte vznikající hradeckou koncertní zvonohru, která bude mít celkem 50 zvonů. Po svém dobudování půjde o zcela unikátní záležitost, protože bude největší koncertní zvonohrou v České republice.

7 ADMINISTRATIVNÍ BUDOVA ANGLO-ČESKOSLOVENSKÉ BANKY (ANGLOBANKY), SOUSEDNÍ NÁJEMNÍ DOMEK 510-511 A 628, 1922 - 1925

(nyní pobočka Komerční banky, Čelakovského 642)

Myslenku Masarykova náměstí přinesl generální zastavovací plán architektů O. Lisky a V. Rejchla v r. 1911. Urbanistickou úpravou náměstí pověřil starosta Ulrich J. Gočára, který v roce 1922 navrhl stavbu místní filiálky Anglobanky. Nárožní budova je dokladem českého rondokubismu v architektuře. Třípatrová budova má vysokou obloučkovou atiku, konkávně prohnuté nároží a plasticky členěnou fasádu. Téměř renesanční atika představovala v tehdejší Gočárově tvorbě nový prvek. Vchod objektu má obložení z leštěné švédské žuly. V přízemí objektu jsou bankovní prostory a obchod, mříže oken jsou původní. V patrech se nachází byty a kanceláře. Po dostavbě Anglobanky sjednotil Gočár i fasády přilehlých činžovních domů a navýšil je o jedno patro. Pro dodržení výšky, vyložil nad 2. patrem robustní římsu a sníženě 3. p. opticky rozdělil do menších oken a vznikl tak oblouk fasád náměstí tvořící kulisu hodnou pomníku 1. prezidenta.

